

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

סיירת יער – תוכנית למכינות קדם צבאיות

תוכנית הדרכה לסיירת יער – 15 מפגשים

אוכלוסיית יעד: חניכי מכינות קדם-צבאיות, בגילי 18–19, המתנדבים לעבודה יערנית במסגרת "סיירת יער".

משך כל מפגש: יום פעילות מ-8:00 עד 13:00 (5 שעות).

מיקום: ביערות קק"ל (כל קבוצה פועלת ביער אחר).

מבנה יומי כללי

- **8:00 התכנסות ותדריך בטיחות:** פתיחת היום בהנחיות בטיחות (זהירות בכלים ידניים וממונעים, נהלי עבודה בשטח, הימנעות מסיכונים, שתייה ומנוחה מספקות וכד').
 - **8:15–10:00 עבודה יערנית מעשית:** החניכים עובדים בצוותים במשימות יערנות כגון גיזום ענפים, פינוי וגירוף גזם, בניית טרסות, דילול עצים, עקירת מינים פולשים, ניקוי פסולת מהיער וכיו"ב, בליווי והנחיית מדריך קק"ל. העבודה מתבצעת בדגש על עבודת צוות ובטיחות.
 - **10:00–10:45 הפסקה ופעולת תוכן חינוכית:** מדי יום נערכת בזמן ההפסקה פעילות הדרכה בת 45~ דקות, בה מועבר נושא לימודי-חוויתיים שונה (מפורטים להלן). מפגש התוכן יכול לכלול דיון, משחק, הפעלה או משימה קבוצתית, דפי שיח, חידונים, ODT כדי לשמור על עניין ומעורבות.
 - **10:45–13:00 המשך עבודה ועיבוד קצר:** החניכים שבים לעבודה המעשית ביער, מיישמים גם תכנים רלוונטיים שלמדו. בסיום היום (בסביבות 12:45) מתכנסים לסיכום קצר של מה שנעשה ונלמד באותו יום. החניכים משתפים תובנות או אתגרים שצברו במהלך העבודה והפעילות.
- כך בכל המפגשים מתקיים שילוב של עשייה פיזית משמעותית ביער לצד למידה חווייתית, באופן שמעשיר את הידע והערכים ומחזק את תחושת האחריות והגיבוש הקבוצתי.

רציונל ומטרות התוכנית הכללית

רציונל התוכנית: תוכנית "סיירת יער" נועדה לחבר את חניכי המכינות הקדם-צבאיות אל ארץ ישראל וערכי שמירת הטבע דרך התנדבות ביערות קק"ל. החניכים מבצעים עבודה יערנית ממשית – ובד בבד רוכשים ידע סביבתי, כישורי עבודת צוות ותחושת אחריות אזרחית. שילוב עבודה פיזית עם למידה עיונית-ערכית יוצר הזדהות עמוקה יותר עם היער והסביבה: **העבודה בידיים מחזקת את הלב ואת הראש גם יחד.** החניכים פוגשים את היער הלכה למעשה, ואז בהפסקת התוכן "עוצרים לחשוב" – מבינים את ההקשר הרחב של פועלם (אקולוגי, היסטורי, חברתי).

מטרות העל של התוכנית:

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

- **ידע והבנה:** החניכים יכירו את קק"ל, תולדותיה ופעילותה, ואת עקרונות ניהול היער המודרני. הם יבינו תופעות טבע ביער (כגון שריפות, מינים פולשים) והיבטים סביבתיים עכשוויים (משבר האקלים, קיימות).
- **ערכים ועשייה:** החניכים יפתחו אחריות סביבתית ויחס של כבוד לטבע – מתוך הבנת חשיבות היער לאדם ולסביבה. הם יחוו מחויבות "לא להשחית ולא להחריב את עולמנו אלא לשמור עליו". במקביל יחוו סיפוק מעבודת כפיים התורמת לכלל, כמודל **אזרחות טובה** ותרומה לקהילה.
- **מיומנויות רכות:** באמצעות הפעילויות הקבוצתיות, ישתפרו כישורי עבודת הצוות, התקשורת, המנהיגות וההתמודדות עם אתגרים של החניכים.
- **חיבור לארץ ולמורשת:** המשתתפים יחוו חיבור רגשי לארץ ישראל דרך היכרות עם נופיה, סיפור יערותיה ומשמעות הנטיעות בעבר ובהווה.

להלן פירוט המפגשים, את ארבעת המפגשים הראשונים יש להעביר לפי הסדר, לאחר מכאן ניתן לבחור בכל פעם מפגש בהתאם לקבוצה, לסיטואציה בשטח וכו' במפגש האחרון יש להעביר את מפגש הסיום – המפגשים בנויים מן ההיכרות הבסיסית עם קק"ל והיער, דרך העמקת ידע מקצועי וסביבתי, ועד לדיונים ערכיים מסכמים.

יצוין כי שגרת הבוקר ואופי העבודה זהים בכל יום, כמפורט לעיל, ולכן לא יחזרו על עצמם בכל מפגש.

מפגש 1: קק"ל מאז ועד היום – היכרות היסטורית ומורשת היער

רציונל: בפתיחת התכנית חשוב להציב לחניכים את התמונה הגדולה – מי הארגון שלו הם מתנדבים ומה הסיפור של יערות הארץ. מפגש זה סוקר את תולדות קרן קימת לישראל (קק"ל) והמפעלים המרכזיים שלה לאורך למעלה מ-120 שנה. בכך נוצרת תחושת שייכות וגאווה: החניכים מבינים שהם חוליה נוספת בשרשרת ארוכה של אנשי חזון ועשייה שהפריחו את ארץ ישראל. בנוסף, הכרת ההיסטוריה של מפעל הייעור ומטרותיו המקוריות (הלאומיות, הכלכליות והאקולוגיות) מעניקה הקשר למשימות היום-יום שלהם ביער.

מטרות:

- החניכים יכירו את הנסיבות של הקמת הקרן הקיימת לישראל ואת המטרה ליסודה
- החניכים יקבלו מושגים על פעילותה המגוונת של הקרן לאורך השנים בתחומי הקרקע, הייעור והמים
- החניכים יחשפו למגוון האפשרי של מטרות הייעור לאורך השנים: תפישת קרקע, פרנסה, אקולוגיה וכו'

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

תוכן המפגש ופעילויות: המדריך יתאר באופן כללי את ההיסטוריה ואת פועלה של קק"ל בעזרת שלושת הצבעים, עזר הליבה <https://www.kkl.org.il/education/guides/training-aids/liba> ואלבום התמונות שכרגע נמצא בהפקה.

לאחר מכן, דיון קצר: לשם מה ניטעו כל כך הרבה יערות? איך נראה הנוף בארץ לפני תחילת הייעור? החניכים מעלים סיבות שהם מזהים מההיסטוריה (לספק עץ, לעצור סחף קרקע, לתת עבודה לעולים חדשים, להנציח את הנספים בשואה במפעל ההנצחה "יער הקדושים" וכו'). המדריך מסכם ומחדד את המטרות המשתנות של הייעור לאורך השנים ומדגיש את השינוי הנופי.

לסיכום יציג המדריך נתונים מספריים מתוך אתר חינוך וקהילה ["קק"ל במספרים"](https://www.kkl.org.il/education/guides/training-aids/liba) אפשר לעשות זאת בעזרת חידון "אמת או שקר" או "מי יודע כמה...?" אפשר גם לשלוח את הסרטון ["קק"ל במספרים"](https://www.youtube.com/watch?v=0eig15P_6yU) https://www.youtube.com/watch?v=0eig15P_6yU

ציטוט לסיכום: חיים נחמן ביאליק:

"יער בארץ איננו רק קישוט לנוף. הוא ערובה לחיים, לנשימה, לקיומה של מולדת פורחת"

מפגש 2: הסביבה הגאוגרפית – היער והאזור שלנו

רציונל: לכל קבוצת סיירת יער אתר עבודה אחר. מפגש זה נועד לעודד את החניכים להתבונן בסביבת היער במבט רחב: מאפיינים גאוגרפיים (טופוגרפיה, גובה, סוג קרקע), אקלים מקומי, צומח ובעלי חיים אופייניים, וכן היסטוריה מקומית (למשל יישובים עתיקים, אירועים שהיער היה עד להם). ידע זה יגביר את תחושת המשמעות – הם לא עובדים ב"חורשה סתמית" אלא במקום בעל ערך ומיוחד, וגם יעזור להם בחיבור הרגשי והמשמעותי לאזור העבודה.

מטרות:

- החניכים יכירו את המיקום הגאוגרפי של אתר העבודה
- החניכים יכירו את המאפיינים הבוטניים והזואולוגיים של האזור
- החניכים את ההיסטוריה האנושית הקשורה לאתר העבודה ואת הנסיבות הייחודיות לנטיעת יער באזור זה
- החניכים ירכשו מיומנויות תצפית והתמצאות בשטח: קריאת מפה, ניווט, נקודות תצפית ועוד

תוכן המפגש ופעילויות: המדריך יפתח מפת ארץ ישראל וביחד עם החניכים יאתרו על גבי המפה את המיקום של אתר העבודה, מיקום המכונה ומיקום היישובים מהם מגיעים החניכים. אפשר להתחיל במשימה משותפת של יצירת מפת א"י בעזרת חבל ולמקם על המפה האילמת את האתרים הנ"ל.

נצא לסיור קצר בסביבת אזור העבודה (עד 20 דקות בסביבת נקודת המפגש. על המדריך לאתר מראש את נקודות העניין בסביבה). תעודת זהות לאתר: נחלק את החניכים לקבוצות, לכל קבוצה יהיה תפקיד אחר בכתיבת

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

תעודת הזהות. ניתן להיעזר בממצאים בשטח ובמידע אנטרנטי:

שם היער ומשמעותו, שטחו וגילו

אילו מיני עצים יש בשטח

אילו בעלי חיים יש בשטח

נתונים פיזיים: גובה, כמות גשם שנתית, טמ"פ ממוצעת בקיץ ובחורף

אירועים היסטוריים הקשורים לסביבה

המדריך מסכם ומדגיש: לכל יער סיפור וזהות משלו. אף שקבוצות אחרות בסיירת יער פועלות ביערות אחרים, העקרונות שלמדנו חלים בכל מקום – לשים לב לטבע שסביבנו, להבין את התנאים המקומיים ולהעריך את יחודיות האתר.

אפשרות נוספת שיחה עם היערן המקומי על היער וההיסטוריה שלו.

ציטוט לסיכום: שאול טשרניחובסקי

"האדם אינו אלא קרקע ארץ קטנה,

האדם אינו אלא תבנית נוף-מולדתו"

מפגש 3: חיבור רגשי לטבע ולארץ

רציונל: "לעובדה ולשומרה" – הטיפול בשטח וטיפוחו מחברים את האדם לסביבה. מפגש זה מדבר על החוויה בהקשר המקומי של החניכים העובדים בשטח ובהקשר הרחב יותר של החיבור בין העם לארצו

מטרות:

- החניכים יכירו סיפורי נטיעה ראשונים: נטיעות ראשונות (זיתים ושקדים) של קק"ל, שדרת רוטשילד
- החניכים ידונו וישתפו בתחושות אישיות לגבי העצים והיער
- החניכים יעמדו על הקשר שבין הפעילות שלהם ביער לבין חיזוק הקשר לארץ ולאדמה.

תוכן המפגש ופעילויות: נפתח בסבב בין החניכים נסו להזכר בעץ או חורשה או יער מיוחד בארץ? מדוע בחרתם בו? מה מיוחד בו? מהו מסמל עבורכם?

מקריאים: **מדרש תנחומא, פרשת קדושים, פרק ח, סימן ח**

"כי תבואו אל הארץ ונטעתם אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אף על פי שתמצאו אותה מלאה כל טוב, לא תאמרו נשב ולא נטע, אלא הוּוּ זהירין בנטיעות, שנאמר, ונטעתם כל עץ מאכל. כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים, אף אתם היו נטעים לבניכם. שלא יאמר אדם, אני זקן, כמה שנים אני חי, מה אני עומד מתייגע לאחרים, למחר אני מת."

שאלים: מדוע נאמר "הוּוּ זהירין בנטיעות, שנאמר, ונטעתם כל עץ מאכל"? מספרים על הנטיעות הראשונות של קק"ל שהיו שקדים וזיתים. מדוע בחרו לטעת עצי פרי? מדוע עברו לנטוע עצי סרק? האם עצי סרק ממלאים אותו צורך ב"השתרשות" ובחיבור לארץ?

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

מספרים על ביקורו של צ'רצ'יל בארץ ושדרת העצים ברוטשילד
https://www.kkl.org.il/education/today_in_history/churchill-30-3-1921.aspx

שואלים: העצים מוציאים שורשים על מנת להאחז בקרקע. אילו שורשים יכול אדם להצמיח על מנת להיאחז בקרקע? מדוע נהוג לקחת מנהיגים מהארץ ומהעולם לנטיעת עצים? בסוף קיץ תרפ"ט 1929, למול הנופים היבשים של ארץ ישראל, רחל המשוררת נזכרת בנופים הירוקים של רוסיה מולדתה:

הוי ארצי הורתי | רחל

הוי ארצי, הורתי, מדוע
פה שדוף נופך ועצב?
זכרונה של ארץ חורגת
בלי משים עולה על הלב;

לכל מילות השיר, היכנסו לכאן...

רחל מסימת את שירה במילים:

הוי, אימי! הן נחלה עליך,
הן נתבע עלבונך מאל-
על מוכי צהרייך כקדם
עוד תרעיפי ניחוח וצל.

השיר נכתב לפני כמעט 100 שנים. אפשר לראות בשורה האחרונה סוג של חזון. נבקש מהחניכים לשכב על גבם ולהביט על צמרות העצים במשך מספר דקות בלי לדבר ורק לקחת נשימות עמוקות ולהנות מהצל, השקט והירוק.

מפגש 4: למה עץ? – חשיבות העצים לאדם ולסביבה (קיבוע פחמן ועוד)

רציונל:

לעצים תפקיד חשוב במערכת האקולוגית, והם מהווים גורם משמעותי במאבק בשינוי האקלים שנגרם כתוצאה מהתחממות כדור הארץ. בפעילות זו נדגים באמצעות משחק פנטומימה חויית היבטים שונים של חשיבות העץ לאדם ולסביבה.

מטרות:

- היכרות עם נושא חשיבות העץ ומגוון התחומים שבהם העץ תורם לסביבה ולאדם.
- הבנה כיצד העץ מייצר לעצמו את האוכל וכיצד הוא מייצר חמצן למערכת האקולוגית.
- ביסוס תחושות קשר לעצים ביער ומחויבות ורצון לשמור עליהם.
- חוויה והנאה.

תוכן המפגש ופעילויות:

אתר האינטרנט של חטיבת החינוך והקהילה: <https://www.kkl.org.il/education>

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

נפתח בשאלה – מה "אוכלים" הצמחים? כיצד משתיל קטן הם מתפתחים לעצי ענק?
מדגימים בעזרת [עזר קיבוע פחמן](#)

מה עוד אנו מקבלים מהעץ [מערך למה עץ? מתוך ערכת "מתאקלמים בשטח"](#) [בקובץ להדפסה](#)

הוא היה אומר:

כל שחכמתו מרבה ממעשיו,

למה הוא דומה?

לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מעטין, והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו,

אבל כל שמעשיו מרבין מחכמתו, למה הוא דומה?

לאילן שענפיו מעטין ושרשיו מרבין, שאפלו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו – אין מזיזין אותו ממקומו,

שנאמר (שם):

"והיה כעץ שתול על מים, ועל יובל ישלח שרשיו, ולא יראה כי יבא חם, והיה עלהו רענן, ובשנת בצרת לא ידאג, ולא ימיש מעשות פרי".

מסכת אבות פרק ג' משנה

מפגש 5: זיהוי עצים וצמחייה – שימוש במגדיר החורש הים-תיכוני

רציונל: מפגש זה יעסוק בהכרות מעמיקה עם מיני העצים והשיחים הנמצאים בשטח, סוגי עלים ומקומם של פרטים שונים בחורש וכן בתופעות שונות ומעניינות שמזמנת סביבת הצומח.

מטרות:

- החניכים ילמדו שימוש בכלי זיהוי (מגדיר) על מנת לזהות עצים ושיחים נפוצים ביער.
- החניכים ילמדו לזהות מיני עלים שונים, מהו עלעל ומהו עלה ומה תפקידם של העלים בצמח
- החניכים יתוודעו אל **המגוון הצמחי** ביער: יראו שיער אינו רק "עצים" אלא גם מעטה שיחים ועשבונים – בית גידול למיני חי רבים. יבינו שתפקידם כיערנים הוא גם לשמור על המגוון הזה (למשל לא לרמוס בפזיזות חלקות של פרחי בר במהלך עבודה).

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

תוכן המפגש ופעילויות : במפגשים הקודמים דיברנו על עצים בהקשרים שונים – היסטוריים, רגשיים, תועלתניים (לאדם...). היום נתמקד בעצים עצמם וננסה להכיר לפחות חלק מהם יותר לעומק. וגם את הצמחים האחרים ביער – שיחים, מטפסים וחד שנתיים.

מסבירים שלכל צמח יש את העלים בהם מתרחשת הפוטוסינתזה עליה דברנו במפגש הקודם אך לכל עץ צורת עלה יחודית ואנו נעזרים בה לזיהוי העץ. מחלקים את החניכים לזוגות/שלושות, כל צוות מקבל **מגדיר עצים לחורש**. מסבירים את ההבדל בין עלה לעלעל בעזרת הציור במגדיר ודוגמה של עלה מנוצה (אלה, חרוב) ועלה תמים (אלון). מבקשים מכל צוות לבחור עץ או שיח באזור ולנסות למצוא את שמו בעזרת המגדיר. צוות שמצליח לזהות את העץ שבחר מקבל **כרטיסיה** עם מידע מפורט על העץ. את מה שלמדו על העץ שלהם עליהם להעביר לכל הקבוצה במליאה.

מקיימים דיון: מה היה קורה אם בכל היער היו כל העצים מאותו המין? האם חשוב שהיער יהיה מגוון ויהיו בו גם עצים גם שיחים, מטפסים ועשבונים? האם יש חשיבות עבור היערן שיכיר את המינים השונים?

הסבר על החורש הים תיכוני

לסיום ניתן לערוך חידון זיהוי עצים **מחידות בציורים**.

שיחה/דן פגיס

ארבעה שוחרו על הארץ.

אחד הגדיר אותו לפי הסוג, המין והזן.

אחד עמד על מגרעותיו בתעשית הקרשים.

אחד צטט שירים על ארנים בכל מיני שפות.

אחד הכה שרש, הושיט ענפים ורשרש.

מפגש 6 – האדם בעולם

רציונל: לסוגיית התערבותו והשפעתו של האדם על סביבה הבטים רבים ולא תמיד יש הסכמה לגבי האם על האדם להתערב ולנהל את הטבע, האם האדם הוא חלק מהטבע או שאולי הסביבה נועדה לשרת אותו ועוד שאלות רבות הנוגעות ליחסי אדם – סביבה. ביחידה זו נציף חלק מהשאלות ונדון בהן

מטרות:

- החניכים ידונו בשאלת יחסי האדם והסביבה
- החניכים יסגלו לעצמם הרגלי הקשבה ושיחה מכבדים ונעימים
- החניכים יחשפו לדילמות שונות הקשורות לשאלת מקומו של האדם בסביבה ויפתחו את השקפתם בנושא

מהלך הפעילות: **דף שיח "אדם בעולם"**

אתר האינטרנט של חטיבת החינוך והקהילה: <https://www.kkl.org.il/education>

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

לסיכום: ניתן להסביר את המונח אתיקה סביבתית את שלושת הגישות של האתיקה הסביבתית:

אתיקה סביבתית היא תחום בפילוסופיה העוסק במערכת היחסים המוסרית בין בני האדם מחד, לסביבה ולמרכיביה הלא אנושים כולל ערכם העצמי האובייקטיבי, מאידך. האתיקה הסביבתית התפתחה בעיקר מאז שנות השישים והשבעים של המאה העשרים בעקבות ההכרה כי קיים משבר סביבתי, שכדי להתמודד עמו נדרשים לא רק מחקר מדעי ופיתוחים טכנולוגיים, אלא גם הכרעות ערכיות במכלול הסוגיות הנוגעות ליחס האדם לסביבה שבה הוא חי.¹ האתיקה הסביבתית עוסקת בשאלה מי ומה ראויים ליחס מוסרי ומה מעמדו של האדם בטבע. בניסיון לענות על שאלה זו התפתחו שלוש גישות של אתיקה סביבתית:

הגישה האנתרופוצנטרית, כשמה כן היא, מעמידה את האדם במרכז. על פיה רק לאדם יש ערך פנימי ומעמד מוסרי. כל השאר (הסביבה הפיזית, בעלי החיים והצמחים) נחשבים למשאבים היכולים לשמש לתועלת האדם באופנים שונים. ההתייחסות למגוון הביולוגי ולסביבה בכללה, היא כמשאב הנועד לשרת האדם ולהגדיל את רווחתו, והם נמדדים רק ביחס לתועלת שיש בהם לאדם.²

הגישה הביוצנטרית דוגלת בעמדה על פיה לצד האדם יש ערך פנימי גם ליצורים אחרים, שראויים גם הם ליחס מוסרי. יש, בקרב המחזיקים בגישה הביוצנטרית, המגבילים את הענקת היחס המוסרי רק לבעלי חיים שהם בעלי הכרה ורגשות (יונקים), אחרים טוענים כי ליחס מוסרי זכאים כל בעלי החיים שיכולים לחוש סבל, ויש המעניקים יחס מוסרי לכל היצורים (בעלי חיים וצמחים). הגישה הביוצנטרית היא גישה רומנטית חברתית, לפיה- הטבע והסביבה נתפסים כמקור לערכים של אהבה, כבוד, הערכה ודאגה. על פי גישה זו, גילוי הערכים הבסיסיים הגלומים בטבע ובסביבה באמצעות האינטואיציה והחושים יאפשרו לאדם לקיים חיים הרמוניים ושלמים. משמעות החיים אינה שליטה בטבע, כפי שמציעה הגישה האנתרופוצנטרית, אלא דווקא ציות לכללי הסביבה ושמירה על ערכיה.³

הן הגישה האנתרופוצנטרית והן הגישה הביוצנטרית משקפות ביסודן אמונות קדומות ביחס למקומו של האדם בעולם, שהדים להן נמצאים בספר בראשית בו מופיע האדם גם כמי שמצווה לשלוט בעולם ולנהל אותו וגם כמי שבאחריותו לשמור ולדאוג לטבע, כפי שנראה בהתאמה:

"ויברך אותם אלוהים ויאמר להם אלוהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ" (בראשית פרק א' פסוק כח), אל מול "ויקה ה' אלוהים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה" (בראשית ב, פסוק טו).

הגישה השלישית, **הגישה האקוצנטרית**, נוקטת בעמדה כי לצד האדם יש ערך אוטונומי גם למערכות אקולוגיות ולביוספירה כולה, לכן יש מקום להוספת שיקולים מוסריים גם ביחס

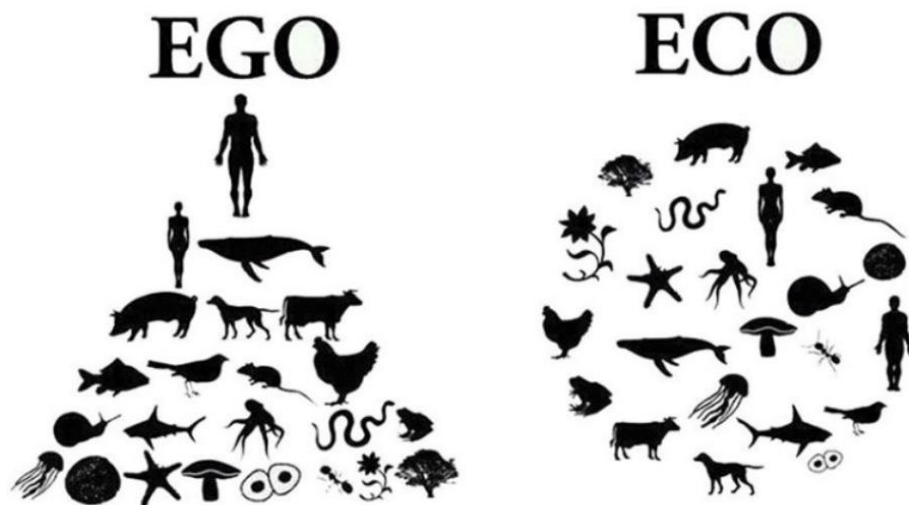
¹ Brennan, Andrew and Lo, Yeuk-Sze, "Environmental Ethics", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2016 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/ethics-environmental/>>. עמ' 1, נבדק 18.8.2017.

² ע. דריפוס, המגוון הביולוגי בראי האתיקה הסביבתית, אוריקה- כתב עת להוראת מדעים וטכנולוגיה, גיליון מספר 16, אפריל 2003, עמ' 2-3.

³ ש. חסון, אתיקה ופוליטיקה סביבתית, המחלקה לגיאוגרפיה, האוניברסיטה העברית ירושלים, מתוך קובץ מאמרים אתר "משכנות", מרכז לאתיקה בירושלים, 2013, עמ' 2-3.

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

למעשים המשפיעים על מערכות אקולוגיות. בגישה זו האדם הוא מין אחד לצדם של המינים האחרים המאכלסים את כדור הארץ ואין הוא ה"שליט" של הטבע.⁴ בבסיס הגישה האקוצנטרית נמצאת הטענה ההוליסטית, הטוענת כי היחס המוסרי לטבע חייב להביא בחשבון את היות הטבע מערכת מורכבת, שכל מרכיביה קשורים זה בזה ומשפיעים זה על זה. המערכת היא שלמות בפני עצמה, שאינה יכולה להיות מוסברת ע"י בחינה נפרדת של מרכיביה השונים.⁵

מפגש 7: תורת ניהול היער החדשה – יער כמערכת אקולוגית

רציונל: במהלך שנות קיומה ועיסוקה של קק"ל ביעור חלו שינויים בתפיסת ניהול היער בפרט וניהול שטחים פתוחים בכלל. יחידה זו היא מבוא למספר יחידות שיעסקו בצורה מעמיקה בתפיסה האקולוגית המנחה כיום את עבודת היערנים בשטח. **מטרת העל** של ניהול היערות בארץ - אספקת מגוון שרותי מערכת אקולוגית לתושבי הארץ מתוך הכרה בכך שקיומו של האדם ורווחתו תלויים במגוון הביולוגי ובשירותים שהמערכות האקולוגיות (היער) מספקות לו.

הערה חשובה: לפני המפגש על המדריך לקרוא ולהכיר את תורת ניהול היער החדשה של קק"ל kkl.org.il

מטרות:

4. ז. שסטל, אתיקה סביבתית, האוניברסיטה העברית בירושלים, המרכז להוראת מדעים, 2009, עמ' 19-21.
5. ע. שריפוס, המגוון הביולוגי בראי האתיקה הסביבתית, אואריקה- כתב עת להוראת מדעים וטכנולוגיה, גיליון מספר 16, אפריל 2003, עמ' 5.

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

- החניכים יבינו את עיקרי תפיסת ניהול היער העדכנית של קק"ל: יער כמערכת אקולוגית מורכבת

- החניכים יתנסו בהקמת מערכת אקולוגית בצורה משחקית

- החניכים ידונו בחשיבות ובאתגרים שבניהול מערכת אקולוגית

תוכן המפגש ופעילויות: מבקשים מהמודררים להתבונן סביב וגם להזכר בפינות נוספות באזור העבודה ולבחור מקום שאהבו במיוחד. מבקשים מכל אחד בתורו להציג את המקום בו בחר, מדוע בחר דוקא בו ולציין פרט אחד שמושך אותו במיוחד במקום הזה, לדוגמה: עץ אורן, עץ אלון, ציפור, לטאה, פרחים, מחטי אורנים, אדמה, סלעים, וכן הלאה.

כותבים על פתקים את הדברים שנאמרים. "מסננים" כך שיהיה בין הפתקים ייצוג לבעלי חיים, צמחים ומרכיבים א-ביוטיים (כמו אדמה, מסלע, מים וכדומה).

תולים על החזה של כל אחד מהמשתתפים את אחד הפתקים בעזרת נייר דבק. מסבירים את המשימה – כולם יסתובבו בשטח וכל אחד ינסה למצוא קשרים בינו (בין הפתק שקיבל) לבין משתתפים אחרים (לדוגמה: הציפור חיה על עץ אורן, הציפור אוכלת פרפר, העץ נטוע באדמה, החולד גר באדמה וכן הלאה). מי שמצא קשר למשתתף אחר – נותן לו יד. המטרה – למצוא לפחות שני קשרים ולתת שתי ידיים לשני משתתפים נוספים. אין לתת שתי ידיים לאותו משתתף אך ניתן לתת את אותה היד ליותר ממשתתף אחד. המשחק מסתיים כאשר כולם מחוברים.

דיון: האם מצאתם קשרים בקלות ובטבעיות או שהרגשתם שהחיבורים מאולצים? התבוננו סביב, האם נראה שיש קשרים כאלו גם בסביבה האמיתית?

מסבירים שאחד העקרונות החשובים בתורת ניהול היער של קק"ל הוא הכרה ביער כמערכת אקולוגית שלמה המורכבת מעצים, קרקע, שיחים, בעלי החיים, פטריות ועוד – והכל מקושר וחשוב זה לזה.

ניתן להביא מספר דוגמאות למערכות אקולוגיות שנפגעו ע"י האדם כמו עטלפים, נשרים,

מספרים שבעבר היו נוטעים בשטחים נרחבים סוג אחד של עצים ויוצרים יער חד מיני וחד גילאי. היום, מתוך מחשבה על מערכת אקולוגית רבת פנים מגוונים את הנטיעות ומעודדים צמיחה של יער מקומי. מבקשים מהחניכים להתבונן סביב ולנסות לאתר צמחים שנבטו וצמחו במקום וצמחים שניטעו ע"י האדם, לצלם ולשלוח לקווצת הווצאפ עם כותרת או להכין סרטון קצר.

שאלים: מה היתרונות של מגוון צומח ביער? כיצד זה משפיע על רווחת האדם? מה החסרונות או האתגרים בטיפול ביער מגוון? האם אפשר למצוא לזה הקבלה בחברת בני האדם?

מפגש 8 – עקרונות נוספים בתורת ניהול היער החדשה של קק"ל

רצינות: המפגש הקודם הוקדש כולו למטרת העל של ניהול היערות בארץ - אספקת מגוון שרתי מערכת אקולוגית לתושבי הארץ מתוך הכרה בכך שקיומו של האדם ורווחתו תלויים

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

במגוון הביולוגי ובשירותים שהמערכות האקולוגיות (היער) מספקות לו. במפגש זה נכיר ארבע מגמות המשקפות באופן תמציתי את מהות השינוי התפיסתי

מטרות:

- החניכים יכירו את המגמות המשקפות שינוי תפיסתי באופן ניהול היערות
- החניכים יכירו מושגים מרכזיים בניהול יער: מגוון ביולוגי, יעודי שטח, כלי ממשק, אזורי חיץ למניעת אש וכד.
- החניכים יתנסו בעיבוד יצירתי לחומר עיוני והצגתו בפני הקבוצה

מהלך הפעילות: מחלקים את הקבוצה ל-4 צוותים. כל צוות מקבל אחת מארבע המגמות: **מהקמת יער לניהול יער** - מהתמקדות בהקמת יערות חדשים וביסוסם לניהול בר-קיימה של יערות קיימים.

מניהול יער מוכוון מצב לניהול יער מוכוון מטרה - מטיפולים המגיבים למצב היער לניהול שטח החותר למימוש מטרות מוגדרות

מניהול עצים לניהול מערכת אקולוגית יערנית - מממשק יער המתמקד ברכיב העצי לניהול מערכת אקולוגית על מגוון רכיביה הביולוגיים והאביוטיים

משליטה מרבית להתערבות מזערית - מנטייה לרמת התערבות גבוהה ושליטה מרבית במבנה היער לגישה של מינימום התערבות והישענות על תהליכים טבעיים.

כל צוות מקבל מידע מורחב על הנושא שאותו עליו ללמוד מתוך תורת ניהול היער החדשה של קק"ל (kkl.org.il), ומכין הצגה של הנושא בצורה יצירתית (שיר, מחזה, חידון...). מקדישים להכנה כ-20 דקות ובסופם מתכנסים למליאה וכל צוות מציג את התחום שלו.

מסכמים את ארבע המגמות תחת הכותרת של ניהול יער בר-קימא. אם ניתן, רצוי להראות דוגמאות בשטח.

מפגש 9: מניעת שריפות – זהירות אש ביער

רציונל: יש לא מעט איומים על שלימות היער ובריאותו. במפגשים הבאים ננסה להבין מי הם האויבים של היער הבריא ומה ביכולתנו לעשות כדי לשמור עליו. אחד האיומים החמורים ביותר על היערות בישראל הן השריפות – בקיץ הישראלי החם והיבש די בניצוץ קטן לגרום לאסון. קק"ל נאבקת בתופעת השריפות בחזית רחבה, כולל חינוך למניעה.

בנוסף, הקשר **למשבר האקלים** עולה: שינוי האקלים גורם ליותר יובש וחום קיצוני, מה שמגביר שריפות, ולהפך – שריפות גדולות תורמות לפליטת פחמן.

מטרות:

- החניכים ידעו לזהות את גורמי הסיכון לשריפה ביער
- החניכים יכירו את היערכות קק"ל למניעת שריפות יער: יצירת אזורי חיץ, מגדלי תצפית וצוותי כיבוי קק"ל בכוננות, גיזום והניקיון של פני השטח, איסור מדורות בעונה מסוימת, חינוך והסברה.

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

- החניכים יבינו את הקשר לשינויי האקלים: עליה בטמפר' הממוצעת, ימי גשם מעטים ומרוכזים ב-2-3 חודשים מה שמשאיר קץ ארוך ויבש, מגבירים את הסיכוי להתלקחות ולהתפשטות שריפות.

- החניכים יראו עצמם כשגירים למניעת שריפות – הם ייקחו על עצמם לנהוג נכון וללמד אחרים

תוכן המפגש ופעילויות: פותחים בשאלה: האם מישור חווה שריפת יער מקרוב? אחרי שהחניכים משתפים מחוויותיהם האישיות, המדריך יתאר אירוע קצר: למשל השריפה הענקית בכרמל שבה נספו 44 אנשים (אסון כבאים 2010), kkl.org.il או השריפות שהשתוללו יומיים שלמים בסוף יער הקדושים ב-2021. kkl.org.il ממקד את תשומת הלב בחשיבות הנושא. רצוי להביא תמונה או שתיים של שריפות יער גדולות.

שאלים: מהם שלושת המרכיבים שצריכים להתקיים על מנת שתפרוץ אש? מסבירים על **משולש האש** – חום, חמצן, חומר בעירה. שואלים: מה מכל אלה נוכל למנוע? החניכים יצינו: חומר בעירה – ע"י ניקוי גזם ועשב יבש (נכון); חום – אי אפשר למנוע מזג אוויר חם, אבל אפשר למנוע מקורות ניצוץ (כמו מדורה). חמצן – אי אפשר למנוע (לא נכסה את היער בכיסוי פלסטיק...). יוצא שהפוקוס הוא על שליטה בחומר בעירה והימנעות מהצתה.

פעילות odt "[אזורי חיץ](#)" בסוף המשחק מדברים על הפעולות שקק"ל נוקטת על מנת למנוע שריפות והתפשטות שריפות.

וכעת – מה אנחנו כאזרחים יכולים לעשות על מנת למנוע שריפות? ראשית נראה מה בכלל גורם לשריפה לפרוץ – [משחקים "גורמי שריפה בפנטומימה"](#)

אחרי כל גורם הצעות לפעולות מניעה: סיגריה – לא לעשן ביער בקיץ; מדורה – רק במתחם מוסדר ומים לכיבוי; גזם – קק"ל מפנה ויוצרת אזורי חיץ; kkl.org.il חשמל – חברת חשמל וגופים גוזמים סביב קווי חשמל. הצתה מכוונת – סיור ופיקוח, אכיפה.

הפוגה קלילה – חידון ציורי חידה "[ביטויי אש](#)" מאתר חינוך וקהילה של קק"ל

לסיכום עוברים על הכללים של זהירות באש ופעולות שיש לנקוט במקרה של שריפה [עשרת הדברות למדורה בטוחה](#)

עץ האלון/אמנון להב

"יש באלון איזה סיכוי לשיבה טובה. יש בו תקווה.

יש בו נעורים חדשים עם הלב, כל שנה, כל שנה.

לא יוכלו לו האש והגזם, הקוצץ והמברא.

הוא את כולם ראה ועוד יראה."

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

מפגש 10: קיימות וניקיון היערות – אוצר סביבה "בורחים מהזבל"

רציונל: במפגש זה נמשיך עם המכשולים והאתגרים העומדים בפנינו בניהול ושמירה על היער. יערות רבים בארץ סובלים מהשאת אשפה על-ידי מטיילים ועבריינים שפורקים פסולת בנין ואשפה אחרת, דבר הפוגע בנוף, בבעלי החיים ובצומח. **ניקיון היער** הוא אחריות של כולנו.

מטרות:

- החניכים יכירו את בעיית הפסולת הנשארת ביערות
- החניכים ילמדו את מושגי היסוד (שמח"ה) להפחתת פסולת והקטנת טביעת רגל
- החניכים יכירו את אפליקציית חוויער באמצעות משחק "אוצר סביבה"
- הנעה לפעילות בנושא איסוף/מניעת פסולת ביער

תוכן המפגש ופעילויות:

מכינים מראש את זירת המשחק "**אוצר סביבה**". כדאי לבקש מהחניכים להוריד את אפליקציית חוויער לטלפונים עוד לפני המפגש.

לפני שנכנסים ל"אוצר סביבה", מתחילים את הפעילות המשחק **בין רצוי למצוי** ורואים את הפערים שבין ההלכה למעשה.

מחלקים את הקבוצה לשלישיות או זוגות ומסבירים את מהלך המשחק. שימו לב שלא לתת את מספר המשחק לפני שכולם מוכנים.

סיכום המשחק: דיון והרחבה על מרכיבי המושג שמח"ה – שימוש חוזר, מחזור, חשיבה והפחתה.

שאלות לדיון: מי אחראי על הפסולת בטבע? האם קק"ל צריכה להציב פחים ביערות? האם אפשר ונכון לסמוך על המטיילים שיאספו את האשפה אחריהם? האם חלק מתפקידה של קק"ל, כמי שאחראית על היער והייעור, הוא לאסוף אשפה? מהי, לדעתכם, הדרך הנכונה לחולל שינוי לטובה – חינוך או קנסות? הציעו דרכים להגברת המודעות בציבור הרחב למניעת השלכת פסולת בטבע

לסיום אפשר להציע שבכל מפגש ביער יקדישו גם פרק זמן לניקיון אזור ביער

מפגש 11: מינים פולשים – פעילות "הפלישה הגדולה"

רציונל: מינים פולשים (צמחים או בע"ח זרים שמתפשטים ופוגעים בסביבה המקומית) הם בעיה גלובלית שהולכת וגוברת, ובישראל קק"ל משקיעה מאמצים בטיפול בהם. חשוב שהחניכים יבינו למה הם מתבקשים לעקור שיטה כחלחלה או אמברוזיה מכונסת בזמן העבודה – זה לא "סתם עשב", זו ממש הגנה על המערכת האקולוגית מפני "פולש זר" שמשתלט ודוחק את הצמחייה המקומית.

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

מטרות:

- החניכים יבינו את המושג "מין פולש": מין שאינו מקומי שהובא על-ידי האדם (במכוון או בטעות) אל סביבה חדשה, מתפשט שם מהר ויוצר אוכלוסיות בר שמזיקות למערכת האקולוגית המקומית. ידעו שלא כל מין זר הוא פולש – רק אלו שמשתלטים ופוגעים (דוגמה: הצבר – זר שאינו פולש בישראל, כי לא מתרבה בקלות)
 - החניכים יכירו דוגמאות מרכזיות בישראל: למשל בצומח – שיטה כחלחלה, טבק השיח, פארקינסוניה. בבעלי חיים – מיינה הודית, נמלת האש
 - החניכים יבינו את הנזקים שנגרמים ממינים פולשים
 - החניכים ילמדו מה עושים מול פולשים
- תוכן המפגש והפעילות: [מעבר הפלישה הגדולה](#) באתר חינוך וקהילה קק"ל. המערך קיים בגרסה מודפסת ומוכנה להדרכה במרכזי השדה.
- מדגישים לסיום: "התמיכה במגוון הביולוגי הייחודי לישראל היא אחת המטרות בתורת ניהול היער של קק"ל, והפלישות הביולוגיות הן גורם שני בחשיבותו בהכחדת מינים בעולם. לכן הטיפול בפולשים חשוב מאוד בממשק היער."

מפגש 12: טביעת רגל פחמנית ומשבר האקלים – משחק "על מה המהומה"

רציונל: החניכים שלנו, דור צעיר, שומעים רבות על משבר האקלים והצורך בפעולה סביבתית, אך לעתים הנושא נתפס כגדול ומעורפל. מפגש זה מטרתו להמחיש באופן מוחשי את ההשפעה של כל אחד מאיתנו על הסביבה – את טביעת הרגל האקולוגית שלו (כלומר, כמה משאבים ופליטות גזים אורח החיים שלנו מייצר) – וגם לעודד אותם לפעולה. במקום הרצאה, הם יחוו משחק משימות דיגיטלי מרתק, "אוצר 'על מה המהומה'", המשלב חידות, סרטונים ופעילויות בנושא טביעת רגל אקולוגית, שינוי האקלים וההשפעה שלנו כבני אדם. kkk.org.il דרך המשחק הם יגלו בעצמם עובדות על צריכת אנרגיה, פסולת, פליטת פחמן, ויבינו מה יוצר את "המהומה" בכדור הארץ – ואיך ניתן להפחית ממנה.

המשחק הופך נושא "כבד" לחוויה מהנה, תחרותית ומלאת עניין, מה שמגביר מעורבות. אחריו נקיים דיון שיחבר בין התגליות במשחק לבין חיי היומיום שלהם – כדי לעודד כל אחד לעשות שינוי קטן, כי "הרבה עקבות קטנות עושות שביל ברור".

מטרות:

- החניכים יגדירו את המונח "טביעת רגל אקולוגית": סך המשאבים שהאדם צורך והפסולת/פליטות שהוא מייצר, במונחים של שטח אדמה/ים הדרוש כדי לספק זאת. יבינו שטביעת הרגל של האדם המודרני גדולה משמעותית ממה שהטבע יכול לחדש – ולכן אנו "חיים על חשבון" העתיד.
- החניכים יכירו דוגמאות מוחשיות למדדים סביבתיים: פליטת CO₂ לנפש (ישראלי ממוצע פולט ~8.5 טון בשנה), זמן התכלה של חומרים (בקבוק פלסטיק – 450 שנה), שטח אדמה נדרש להאכיל אדם שניזון מתזונה בשרית מול צמחונית, וכדומה.

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

דגש על כך שכל פעולה קטנה (נסיעה ברכב פרטי, קניית מוצר עטוף) כפול מיליונים יוצרת השפעה גדולה.

- החניכים יחוו את **משחק הניווט "על מה המהומה"** ויבכר ילמדו בצורה פעילה: המשחק כולל חידות על שינוי אקלים, סרטונים קצרים, משימות (ייתכן שבגרסה הפיזית ניישם שאלון במקום שימוש באפליקציה – ראו תוכן המשחק). הם יפתרו יחד כתבות וצפנים ויחפשו "אוצר" – תוך כדי כך ייחשפו לתכנים (למשל סרטון קצר שמראה כיצד צריכת יתר מובילה להרס יערות הגשם, חידה שממחישה כמה פלסטיק אדם מייצר בשנה וכו'). **המשחק משלב חידות, סרטונים, משימות ופעילויות הקשורים לטביעת הרגל האקולוגית, לשינוי האקלים ולהשפעת בני האדם.** kkl.org.il

- בסיום, החניכים יזהו **לפחות שני הרגלים אישיים** שניתן לשנות כדי לצמצם טביעת הרגל שלהם: למשל להפחית בזבז מזון, לחסוך בחשמל ומים, לצמצם שימוש בכלים חד-פעמיים, להשתמש בתחבורה ציבורית יותר, למחזר וכדומה. הם יציבו לעצמם אתגר אישי קטן להמשך (למשך שבוע לנסות שינוי מסוים).

- ערכית, נרצה לעודד **אקטיביזם ותקווה**: שהחניכים לא ירגישו משותקים מול גודל המשבר, אלא יבינו שאפשר לעשות מעשה. כמו שהמשחק נתן להם תפקיד פעיל (למצוא אוצר ולפתור בעיות), כך גם בחיים – כל אחד יכול לתרום למאמץ הגלובלי. התוכנית (וכנראה המכינה כולה) מעודדת אותם להיות אזרחים מעורבים, והנושא הסביבתי הוא מגרש חשוב לכך.

תוכן המפגש ופעילויות: בהפסקה זו נדרשת הכנה טכנית: המדריך יודא שלכל קבוצה יש לפחות סמארטפון אחד עם אפליקציית "חוויער" (אם עובדים בצורה דיגיטלית) או ערכת המשחק שהודפסה מראש. אם האפליקציה זמינה – המשחק יכול להתנהל בכל מקום, אפילו במרחב סביב הבסיס שלהם. kkl.org.il – ניתן להכין מראש תחנות כתשביצים מודפסים וחידות. נניח שהתנאים מאפשרים שימוש בסלולרי (רשת).

המדריך יסביר: "עכשיו נשחק ב'אוצר' – על מה המהומה", משחק משימות מקורי של קק"ל על קיימות. אתם עומדים לפתור חידות, לצפות בקטעי וידאו ולעבור משימות שעוסקות בהשפעה שלנו על הסביבה. המטרה – למצוא את ה'אוצר' ולהבין בעצם על מה כל המהומה – למה כולם מדברים על משבר האקלים. kkl.org.il "נחלק לקבוצות (למשל 2–3 קבוצות).

מהלך המשחק (מתאר דוגמה): כל קבוצה מתחילה בנקודת QR ראשונה (או רמז ראשון) שמפנה לחידה ראשונה – למשל שאלה טריוויה: "כמה כדורי ארץ היינו צריכים אם כולם היו חיים כמו ממוצע האמריקאי?" (תשובה: 5 כדורים בערך). הפתרון מוביל לנצ. /רמז הבא וכן הלאה. יש תחנות שדורשות צילום תמונה (אולי "צלם את הפח הכי קרוב עמוס אשפה" – וידברו על פסולת), יש סרטון קצר מנכ"ל קק"ל/דמות מובילה שקורא לפעולה, וכו'.

החניכים מתרוצצים או עוברים בין 5–7 תחנות. **המשחק מופעל בטלפונים חכמים באמצעות אפליקציית חוויער ואפשר לשחק אותו בכל מקום** – kkl.org.il אנחנו נשתמש באזור הבסיס, נציב תחנות במרחקים קטנים.

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

בכל תחנה נלמד מושג: אחת – "עקבות פחמן" (Carbon footprint), "שנייה – "יום כדה"א" (התאריך בשנה שבו האנושות גמרה את מכסת המשאבים השנתית), שלישית – "אפקט החממה".

הקבוצות מתחרות מי מסיים (או מי צובר יותר נקודות). המדריך מפקח, עוזר אם נתקעים.

לאחר 30~ דקות (משחק מקוצר), מתכנסים כשהם קצת מתנשפים ונלהבים. נשאל: מה הפתיע אתכם? אולי יגידו: "לא ידעתי שכוס חד-פעמית מייצרת כזה פליטת פחמן", או "הסרטון על הקרחונים היה מטורף".

דיון עיבוד: נוכח שינוי האקלים נשאל: האם עד עכשיו הרגשתם שהסיפור של שינוי האקלים 'גדול מדי' ואז התעלמתם? או שאתם דווקא מודעים? סביר שחלק יגידו שלפעמים זה מרגיש חסר תקווה.

כאן המדריך ינחה שיחה על מה אפשר לעשות ברמת הפרט: החניכים יעלו רעיונות להפחתת טביעת הרגל – דברים שהם מוכנים באופן ריאלי לאמץ. כל רעיון יתקבל בחיוב, גם קטן. נכתוב על גליון: לנסוע פחות ברכב, להתקלח 2 דקות פחות, לא לקנות בגדים מיותרים, לאכול יום אחד בשר, להביא סכו"ם מהבית במקום חד"פ במכונה, כל אחד ומה שמתאים לו.

כדי להתניע, כל חניך (או בזוגות) יתכנן "התחייבות ירוקה" אישית לשבוע הקרוב: הוא ירשום לעצמו: "השבוע אני ____ כדי לצמצם את ההשפעה שלי." נשים אולי קופסה ושכל אחד יכניס פתק התחייבות (אנונימי אם רוצים). אפשר לשתף כמה דוגמאות מרצון.

נסיים במסר אופטימי: העולם אמנם סובל משינוי אקלים ניכר וצריך צעדים גדולים, אבל כל צעד קטן מצטבר. "אדישות או מעורבות – ?ברור שמעורבות kkl.org.il קק"ל, למשל, נוטעת יערות כדי לסייע – ואתם עוזרים בכך". מה אשאר אחריו – ?נשאר עולם קצת יותר טוב, אם נפעל עכשיו. kkl.org.il

המפגש הזה נותן קצת פרספקטיבה גלובלית לפעילות המקומית ביער, ומחבר את החניכים לעולם הגדול ולתחושת שליחות רחבה יותר.

מפגש 11: אחריות סביבתית ואזרחות טובה – להיות מעורב ולא לשבת בחיבוק ידיים

רציונל: לאחר שצברו ידע וניסיון בתחומי סביבה שונים, חשוב לעבד את המכלול לרמה הערכית-חברתית: מה האחריות שלי כאזרח וכקבוצה כלפי הסביבה והקהילה? מפגש זה הוא יותר דיוני-ערכי, ומתמקד בעיצוב תפיסת האחריות והמעורבות של החניכים. נכוון אותם לראות עצמם כמי שיכולים לחולל שינוי – לא רק ביער כאן ועכשיו, אלא גם בחברה. נשאל שאלות כגון: האם מספיק מה שאנחנו עושים? האם אנחנו אדישים או מעורבים? מה נשאר אחרינו?

המפגש עושה שימוש בדפי שיח של קק"ל בנושאי אקלים, סביבה ואחריות חברתית. הוא מזמן שיחה פתוחה שבה החניכים מבטאים רגשות ודעות על ההתמודדות עם בעיות סביבתיות, על מקומם בעולם כמנהיגים צעירים, ועל הקשר בין שירותם ב"סיירת יער" לבין אזרחות טובה.

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

הקישור למכינה קדם-צבאית ברור: ערך המעורבות החברתית נמצא בבסיס החינוך במכינות. כאן מתמקדים במעורבות בסוגיות סביבתיות, אך הערכים אוניברסליים – אכפתיות, יוזמה, אחריות. זה מכין אותם לא רק להיות חיילים טובים אלא גם אזרחים טובים ומובילים.

מטרות:

- החניכים יבחנו בכנות "האם אנחנו פועלים מספיק למען הסביבה שלנו, או יושבים בחיבוק ידיים?"
- החניכים יכירו בכך שיש להם אחריות כלפי העולם ומה הם משאירים בו
- החניכים ישתתפו באופן פעיל בדילמות ערכיות
- החניכים יקשרו בין אחריות סביבתית לאחריות חברתית כללית: יבינו שהנכונות לנקות יער דומה לנכונות לסייע לאדם במצוקה – זו אותה תכונת אזרחות פעילה.
- לבסוף, כל חניך יביע אולי התחייבות אישית קטנה לאזרחות פעילה:

תוכן המפגש ופעילויות: נשנה מעט אווירה – נשב במעגל נוח, אולי בחיק הטבע במקום מוצל. המדריך יפתח בסיפור/ציטוט השראתי מתוך דף השיח <https://www.kkl.org.il/education/youth-and-education/study-materials-for-teachers/environment-and-sustainability/dialog-pages/indifference-or-involvement>

לאחר מכן, נשאל: האם אנחנו עושים מספיק או יושבים בחיבוק ידיים? המדריך יבקש כל אחד לחשוב לדקה על תשובה עבור עצמו. ואז יקיים הצבעה סמלית: מי שחושב שבני דורנו/אנחנו כן עושים מספיק – שיעמוד בצד אחד; מי שחושב לא – בצד שני; מי שמתלבט – באמצע. (זה תרגיל שפותח שיחה). נבקש מייצגים מכל עמדה לנמק. אולי יהיו כאלה שיגידו: "תראו אותנו – אנחנו מתנדבים, מלא אנשים עושים דברים, יש שיפור", אחרים יגידו: "הרוב לא אכפת להם, העולם מתחמם, זה לא מספיק". תתפתח שיחה. המדריך מעודד להקשיב ולכבד.

אחרי שהתמונה מעורבת, המדריך אומר: כנראה האמת באמצע – נעשים דברים אבל המצב חמור. השאלה מה אנחנו כיחידים וקבוצה יכולים לעשות.

המדריך יציג סיטואציה: נניח בעירם, יש בעיה (אפשר לבחור – פארק ציבורי מלוכלך, או אלימות נוער בשכונה). האם היו יוזמים לפעול? או אומרים "לא משנה לי" "מה יקרה אם נתרגל לחיות עם מצבים לא רצויים, כמו אלימות ולכלוך"? קטע מדף השיח נקרא יחד. החניכים ידונו בזוגות: תנו דוגמה למצב לא רצוי שהחברה התרגלה אליו? (אולי תאונות דרכים, זיהום אוויר במרכזי ערים, וכו'). ואז בקבוצה – למה אנחנו אדישים לזה?

עכשיו פעילות קצרה: **סיעור מוחות "מניפים דגל"** נחלק לקבוצות של 3 וכל קבוצה תחשוב על נושא סביבתי/חברתי שהיא הייתה מוכנה "להרים דגל" בשבילו. לצייר על נייר דגל/סמל של המאבק. למשל: קבוצה אחת תצייר פח זבל עם כנפיים – סמל למאבק בפסולת; אחרת תצייר אנשים יד ביד – נגד אלימות. 5 דקות ואז מציגים.

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

המדריך מקשר: כולכם בחרתם משהו – סימן שאכפת לכם.

כדי לסכם את הרעיונות, נעבור לדף שיח "[דונם פה ודונם שם](#)". נספר את הרקע: זה משפט מההיסטוריה של קק"ל – לקנות לאט אדמות, דונם ועוד דונם, עד שמקבלים שטח גדול. השאלה ששואלים בדף: "האם נתינה קטנה שווה משהו? האם יש מקום לנתינה אם היא מוגבלת ונקודתית?". נשאל אותם: מה דעתכם – האם היוזמות הקטנות שוות משהו, או שחייבים פעולות גדולות של הממשלה למשל?

כאן תשובות: רובם יבינו שכל דבר תורם, אך גם יסכימו שצריך מדיניות. נסכם שאי אפשר לוותר על אף רמה – גם האזרח הבודד וגם המדינה צריכים לפעול בהרמוניה. זה מתקשר למה שלמדנו על יער: היער מנוהל גם מלמעלה (מדיניות קק"ל) וגם מלמטה (כל מתנדב ותורם).

חיבור לאחריות אזרחית כללית: המדריך ירחיב מעבר לסביבה: אחריות סביבתית היא חלק מאחריות חברתית. נשאל: האם מי שאכפת לו מניקיון היער, יהיה אכפת לו כנראה גם מצרות אחרות? סביר שכן – זו אישיות אכפתית.

ניתן דוגמה של תנועת הנוער גרינפיס או של מכינאים שהובילו פרויקט סביבתי בקהילה – למשל גינה קהילתית בשכונה. נשתף סיפורי הצלחה קצרים כדי להשריש אמונה שאפשר להשפיע.

תרגיל סיום מעצים: כל חניך מקבל פתק, שיכתוב בו "המעשה הסביבתי/חברתי הבא שאני מתכנן לעשות": – יכול להיות קטן (ליזום ניקיון ביערות, להרצות בבית ספר על מה שלמדנו ולהוציא קבוצות לניקיון ביער, להקים פינת מחזור במכונה, לדאוג שכל האירועים במכונה יהיו באורנטציה ירוקה https://www.kkl.org.il/education/field_active/green_tip/green-event/). מי שרוצה משתף בעל פה. את הפתקים נשים במעטפה שתיפתח בסוף השנה במכונה לראות אם קיימו – מעין התחייבות רכה.

נסיים בציטוט מעורר השראה –

מדברי הרצל "זה התחיל בחלום של איש אחד, אבל התגשם בעבודה של רבים". נחבר שזה נכון גם לסביבה – חלומות גדולים דורשים הרבה אנשים קטנים.

נטיעות □ / מלכה פז חיות

כל יום את נוטעת

מבלי שבכלל את יודעת

נוטעת חיוכים

נוטעת מלה טובה

נוטעת חזזקים

נוטעת אהבה

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

כל יום אֶת נוטעת
מבלי שִׁבְכָלֵל אֶת יוֹדֶעַת
נוטעת חֲמֵלָה בְּמִקּוֹם כָּאוֹב
נוטעת שְׂמִיחָה בְּמִקּוֹם עֲצוּב
נוטעת זְרָעִים שֶׁל כּוֹנֵה
נוטעת לֵב מְלֵא בְּהִבְנָה
נוטעת הַכֵּלָה,
נוטעת תִּקְוָה לְהִתְחַלָּה

נוטעת נְתִינָה
נוטעת אֶת חֵם לִבָּךְ
בְּקֶרֶב אוֹהֲבֶיךָ
וְכָל סְבִיבֶיךָ
נוטעת נְטִיעוֹת
שֶׁל אֲהָבָה לְעֶצְמְךָ
מִקְבָּלֶת אוֹתְךָ
עַל כָּל הוֹוִיתְךָ

הַמְשִׁיכִי לִנְטַע יְלִידָה
כִּי מָה שֶׁנִּטְעַתְּ
הַפֶּךְ אוֹתְךָ לְאִשָּׁה
מְנוּסָה, מְבִינָה,
בּוֹגֶרֶת
וְהַיּוֹם אֶת עֵץ גְּדוֹל
יִפֹּת מְרָאָה
הַמְתִּהֲדֵר בְּגִזְעַ חֲזָק,
עֲנָפִים, עֲלִים,
וּפְרָחִים פּוֹרְחִים

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

בצמרת

מפגש 12: דילול היער – למה, מתי וכיצד?

רציונל: אחת העבודות המרכזיות שחניכי סיירת יער מבצעים היא **דילול** – כריתה סלקטיבית של חלק מהעצים, לרוב הצעירים והצפופים, כדי לאפשר ליער להתפתח נכון. חשוב להסביר ולהבין את ההיגיון והחשיבות של הדילול. מפגש זה עוסק בצד המקצועי של דילול יער, בהתאם להנחיות קק"ל (ע"פ "חוברת דילול היער המחטני"). מעבר להבנה למה מדללים, ילמדו גם איך עושים זאת בצורה מיטבית ובטוחה.

כאשר החניכים יבינו שדילול נכון מוביל ליער בריא, מאריך ימים ובר-קיימא – עמיד יותר לאיומים כמו מזיקים, בצורת והתחממות גלובלית – kkl.org.il הם יבצעו את העבודה הזו ברצון ומתוך ידע, ולא בתחושה של "הורסים את היער."

מטרות:

- החניכים יסבירו בכוחות עצמם את מטרת הדילול: צמצום צפיפות העצים על מנת להקטין תחרות ביניהם על מים ואור, וכך לאפשר לעצים הנותרים לגדול חזקים ובריאים, ולהגביר את חוסן המערכת היערנית בפני סכנות (בצורת, מזיקים, שריפה). תמצית: "הדילול הוא הכלי העיקרי המשמש את היערן לעיצוב היער ולהכוונת התפתחותו בהתאם למטרות." kkl.org.il
- החניכים יכירו סוגי דילול שונים: דילול בראשית (יער צעיר) – מסירים שתילים חלשים; דילול ביניים – ביער מתבגר מורידים עצים דחוסים; דילול סניטרי – הסרת חולים/נגועים; כריתה לקראת חידוש – ביער זקן מאוד כדי לאפשר דור חדש; פסי חיץ – דילול לאורך שבילים לכיבוי אש וכו'. kkl.org.il לא ניכנס לעומק כל סוג, אבל יזכרו לפחות 2–3 דוגמאות כדי להמחיש שהדילול אינו חד-גוני.
- החניכים ילמדו עקרונות לביצוע דילול תקין: לזהות אילו עצים לבחור להסרה (בדרך כלל החלשים, הצפופים מדי, כפולים מאותו גדם, מין פחות רצוי וכו'), איך לעבוד בבטחה עם מסורים וגרזנים בדילול, מה עושים עם העץ הכרות (השאר כגזם לחיפוי קרקע? איסוף לעצים? – תלוי באתר).
- החניכים יבינו שדילול מתוכנן לאורך חיי היער – לא פעולה חד-פעמית. דרך מושג "משטר דילולים" (שילוב של עוצמת דילול – אחוז עצים למסירה, תדירות הדילול – כל X שנים, עקרונות בחירת עצים להשאר וכו'. kkl.org.il) 'כלומר, יעירני קק"ל מתכננים מראש סדרת דילולים בשלבי היער השונים.
- המטרה הערכית: הפנמת האחריות בניהול אקטיבי. החניכים יחוו דיון האם מותר/ראוי "לכרות עצים למען טובת היער". כאן הערך הוא איזון – מבינים שזה כריתה למען שימור, לא השמדה. "מי שאוהב יער – גם מדלל אותו כשצריך."

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

תוכן המפגש ופעילויות: פתיחה בהמחשה ויזואלית: המדריך יבקש 10 חניכים לעמוד בצפיפות בסמוך – כתף אל כתף בצורת מעגל קטן – הם מייצגים "חלקת יער לא מדוללת". כעת יבקש מכולם למתוח ידיים לצדדים – כמובן ייתקלו אחד בשני, לא נוח. עכשיו יבקש מחצי מהם לשבת – המדמה כריתה של 50%. כעת הנשארים פורסים ידיים – יש מרחב! "כך העצים הנותרים מקבלים מקום לאור, לשורשים, יגדלו רחבים וחזקים". זו המחשה פשוטה שמלווה בצחוק, אך מביאה הבנה.

אחר כך מציגים תמונה אמיתית של חלקת יער לפני ואחרי דילול (אפשר מתוך חוברת קק"ל). החניכים משווים: "וואו, כמה סבך היה קודם". המדריך שואל: **מה הייתם מעדיפים להשאיר – 100 עצים כחושבים בצפיפות, או 50 חסונים ובריאים?** התשובה ברורה. הוא מסביר שכך בדיוק היערנים מחליטים – לפעמים פחות זה יותר. מסיר 30% מהעצים כדי שה-70% יפרחו.

כעת נכנסים לקצת נתונים: המדריך חולק תרשים/טבלה פשוטה (מתורגמת מחוברת הדילול) שמראה, למשל, **טבלת דילולים** מומלצת: בגיל 5 – דילול ראשון, בגיל 15 – שני וכו'. הוא מדגיש שבכל יער תדירות ועוצמת הדילול נקבעות לפי תנאי השטח והמטרות (אם המטרה למשל עץ מסחר – ידללו חזק יותר כדי שיגדלו עבה מהר).

סדנת סימולציה: נחזור לשטח: המדריך מצביע על פינת יער קטנה סמוכה (נניח 20 מ"ר שיש בה הרבה עצי אורן צעירים). הוא אומר: "בואו נשחק אתכם כיערנים – איך תדללו פה?" החניכים מתבקשים לבחור ולהסמן (בסרט סימון צבעוני) את העצים שהיו כורתיים. הם עובדים כצוות, דנים: "אלה שניים צמודים – נסיר אחד", "זה עקום וחלש – החוצה". המדריך מפקח ומכוון. אחרי שסימנו, עוברים אחד-אחד ומסבירים למה בחרו בו. המדריך משבח או מעיר: למשל, "שמתי לב שלא סימנתם אף אלון רק עצי אורן – נכון, כי האלון (טבעי) מגוון את היער – טוב ששמרתם!" או "שכחתם לדלל סביב שביל הגישה – שם צריך מרווח כפס חיץ". כך החניכים מתרגלים קריטריונים.

לאחר מכן, דיון: **מה עושים עם כל הגזם והעץ הכרות?** יעלו אפשרויות: "להשאיר על הקרקע – שיהיה חיפוי"/"לערום בערימות ולשרוף – למנוע מזיקים"/"לעשות מזה רהיטים" (הכל אמיתי – יש שיטות שונות). המדריך יספר מה המדיניות בקק"ל: לרוב משאירים חלק מהגזם בקרקע להזנה ולבעלי חיים, חלק מפנים כדי להפחית דלק לשריפה, תלוי במקום. אולי יציג תמונה של "גריסה" (שבבי עץ לפיזור).

בטיחות בעבודה: המדריך ינצל את ההזדמנות להזכיר כללי בטיחות בדילול: עבודה עם מסור שרשרת דורשת הסמכה (לא יעשו בעצמם, אלא איש מקצוע), אבל גם עם מסורי יד – יש להיזהר מענפים נופלים, לוודא שאף אחד לא עומד בכיוון הנפילה. מזכיר את חוק פקודת היערות: כריתה ללא רישיון אסורה – רק היערנים מוסמכים, וכו'.

בפן הערכי, ישאל: **איך הרגשתם לסמן עץ לכריתה? קצת לא נעים?"** ייתכן וחלק יאמרו שכן, וחלק שלא. הוא יסביר שיערנים אמיתיים לפעמים מרגישים "צובט בלב" לכרות, אבל הם יודעים שזה לטובת היער. אפשר לספר את האנלוגיה לחולה שצריך ניתוח – כורתיים איבר נגוע כדי להציל את הגוף.

לסיום, יציג משפט מסכם מהחוברת: **"דילול מושכל של יערות נטע אדם בישראל יוביל לקיומו של יער בריא, מאריך ימים ובר-קיימא, המסוגל להתמודד טוב יותר עם ההתחממות הגלובלית ותקופות יובש ממושכות ולהמשיך לספק שירותים לאדם."** kkl.org.il "נסביר להם

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

שעכשיו כשהם יצאו לדלל (אם יעשו זאת בימים שאחר כך), שיזכרו את המשפט הזה: הם עושים פעולה מקצועית מתוך חזון ארוך טווח.

כהפעלה מסכמת קצרה: חידון "נכון/לא נכון" על עובדות דילול – למשל: "בדילול מוציאים תמיד את העץ הכי גדול" "לא נכון", (דילול יכול למנוע שריפות קשות) "נכון, כי מפחית חומר בעירה", (אחרי דילול היער מתחדש גם טבעית) "נכון – אור ושובלים מאפשרים לצמחים חדשים לבקוע).

חניכים עונים, מסבירים, וככה מרעננים את מה שלמדו. הם מסיימים עם הבנה ברורה: **לדלל = להשקיע בעתיד היער.**

"מַעֲלִינוּ יְנוּעוֹ עֲצִים

שְׂיֹאֲרוֹ בְּאֹרֶ בֵּין עֲרֵבִים

הַכְּרִנוֹם בְּעוֹדָם עֲצִיצִים

וְהִנֵּה רִאשֵׁיהֶם בְּשָׁמַיִם."

אלתרמן, מתוך: "גן מאיר בתל אביב", 17.3.1944, הטור השביעי כרך 1

מפגש שאפשר לערוך בכל שלב לאורך התכנית. לבחירת המדריך: עבודת צוות ומנהיגות בשטח – גיבוש הסיירת

רציונל: לא נשכח שכל חוויית סיירת יער היא גם תרגול מתמשך של **עבודת צוות**. החניכים פועלים יחד יום יום במשימות פיזיות מאתגרות, ועליהם לתקשר, לחלק תפקידים, לתמוך זה בזה ולפתור בעיות בקבוצה. מפגש ייעודי זה, מתמקד בהפקת לקחים וחיזוק המיומנויות החברתיות-קבוצתיות.

דרך משחקי ODT (Outdoor Training) ודיון מונחה, נעזור להם לזהות מה עובד טוב בצוות שלהם ומה לשפר. הם יראו את הקשר בין שיתוף פעולה להצלחה בכל משימה – בין אם היא זה ניסור גזע כבד או פתרון חידת בריחה.

כמו כן, נדגיש את **תפקיד המנהיגות** שמתפתחת ביניהם: מי שלקח יוזמה, מי עודד, מי פתר קונפליקט. המכינה כולה שמה דגש על מנהיגות, וכאן יש לנו דוגמאות מוחשיות ממה שעברו יחד ביער.

מפגש כזה גם **מגבש** את החניכים ברמה רגשית – קצת צוחקים, קצת מפרגנים. זה מכין אותם לעבודת צוות עתידית (בצבא, בחיים). בנוסף, זה הולם את הערך "אזרחות טובה" – כי עבודת צוות קשורה לאיך מתפקדים כחברה (שיתוף פעולה, אחריות אישית בתוך קבוצה).

מטרות:

- החניכים ינתחו מצבים מהשטח שבהם עבודת הצוות הצליחה או כשלה
- החניכים יגדירו את מרכיבי **עבודת הצוות הטובה** שזיהו: תקשורת ברורה, חלוקת תפקידים, אמון, סיוע הדדי, עידוד, וכיוצא בזה.

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

- החניכים יחוו **משחקי גיבוש אתגריים** קצרים שיחייבו אותם ליישם את המרכיבים הללו.
- החניכים יזהו **מנהיגות ויוזמה**
- לחזק את הקבוצה, לעודד **פרגון** ודיבור חיובי.

תוכן המפגש ופעילויות: המפגש יתחיל בפעילות **ODT** מרכזית בחוץ:

נבחר תרגיל ראשון מתוך מגוון פעילויות ה-odt באתר המדריכים של קק"ל (נדרש שם משתמש וסיסמה) <https://www.kkl.org.il/education/guides/odt/activity-arrays/> לאחר התרגיל נדון: איך היה התהליך? מי לקח פיקוד? האם היתה הקשבה הדדית? מה יעשו אחרת? המדריך משבח נקודות טובות אפשר להעזר בדף "העץ ואני" <https://www.kkl.org.il/education/guides/odt/the-tree-and-me/>

נערוך פעילות odt נוספת שונה מהקודמת

אחרי המשחקים, נתכנס ל**דין רפלקציה**: נשאל: "באיזה רגע במהלך שבועות האחרונים הרגשתם ש'ואו, הצוות שלנו תותח'?" יתנו דוגמאות – למשל "כשהצלחנו לגרור יחד את הגזע הענק ההוא". ומה הופך אותנו לתותח? – "כוח משותף", "סנכרון".

ונשאל גם: "מתי הרגשתם תסכול בעבודה בצוות?" אולי יגידו "כשהיו יותר מדי נותני הוראות ולא הקשבנו אחד לשני". נדבר על חשיבות הקשבה.

עכשיו נעשה **סבב פרגון** כל חניך בתורו, האחרים אומרים עליו דבר חיובי שתרם לצוות. למשל: "נועה – את תמיד דואגת שאחרי הפסקה כולם חובשים כובעים – שומרת עלינו, תודה", "יוסי – כשהבולדר לא זז, אתה עם חוש ההומור שלך גרמת לנו לא לוותר."

זה רגע מרגש וחשוב כי לפעמים במהלך עבודה קשה אין זמן לעצור ולהגיד תודה אחד לשני.

לאחר הסבב, המדריך מוסיף גם נקודות שלו: מבחין בתכונות מנהיגות אצל חלק (אומר: "שימו לב איך דני בשקט כל הזמן מארגן את הכלים בסוף – זו מנהיגות של דוגמה אישית").

כדי לחבר את זה לעתיד: נשאל "מה תיקחו מהניסיון כאן לצוות הבא שתהיו בו (בצבא למשל)". אולי יגידו: "לזוודא שכולם מבינים את המשימה לפני שמתחילים", "לתת גם לשקטים הזדמנות לדבר". נרשום 2-3 תובנות לוח.

סיכום: המדריך ידגיש את החשיבות של שיתוף פעולה, הקשבה הדדית ועזרה אחת לשני נאחל להם לקחת את רוח שיתוף הפעולה לכל משימה בעתיד, כי כמו שראינו – **ביחד אפשר להזיז עצים והרים**.

שיר נבואי קוסמי עליז/עלי מוהר ויוני רכטר

"...כמו העץ שקם לתחייה מן השלכת

משהו בך יאמר לך

המשך."

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

מפגש סיכום: הערכה והמשך הדרך – מה לקחנו מסיירת יער?

רציונל: המפגש האחרון בתוכנית מוקדש לסיכום חגיגי ורפלקטיבי של כל מה שעברנו. זה הזמן להעריך – גם את התוכנית עצמה (קבלת משוב מהחניכים, מה אהבו או הצעות לשיפור), וגם להעריך את הלמידה (לבדוק מה זוכרים, מה הייתה ההשפעה עליהם). המפגש יעשה באווירה טובה של סיום: אפשר לשלב טקס חלוקת תעודות הוקרה מהקק"ל, הקרנת מצגת תמונות או סרטון שמתעדים את עבודתם ביער, הזמנת איש קק"ל בכיר לומר כמה מילים, או אפילו ארוחה חגיגית בטבע.

הרציונל הפדגוגי הוא לוודא שהחווייה תיחרט בזיכרון כחווייה שלמה ובעלת משמעות, וכן לתת לחניכים סגירת מעגל – לענות על שאלות שנותרו, לחזור על עיקרי הידע.

כמו כן, מפגש זה שם דגש על המשך הדרך: איך מה שלמדנו כאן יכול לבוא לידי ביטוי בעתיד של החניכים. נזכיר להם שבצבא יוכלו להיות "נאמני סביבה" ביחידות, שבעתיד כאזרחים אולי יחברו לארגוני סביבה או פשוט יהיו אנשים ששומרים על הטבע.

מטרות:

- החניכים יסכמו במילותיהם מה למדו ומה חוו בתוכנית "סיירת יער". יוכלו לציין לפחות דבר אחד בכל אחד משלושת המימדים: ידע למדתי על (X ערכים) התחזקתי ב (Y-מיומנויות) פיתחתי יכולת Z בצוות.
- החניכים יביעו משוב על חלקי התוכנית: אילו נושאים או פעילויות הכי עניינו אותם, מה היו מאמצים בפעילויות נוספות במכינה, ומה אולי פחות התחבר (כדי שגם קק"ל תלמד לשפר).
- החניכים יקבלו תעודות השתתפות ותודה מקק"ל, ויבינו שעשו משהו משמעותי.

תוכן המפגש ופעילויות:

1. **פתיחה חגיגית:** מפגש במקום יפה ביער. המדריך יברך ויאמר "כל הכבוד, הגענו לסוף המסע!" וייתן מספרים: כמה שעות עבדו, כמה גזם פינו ("הוצאנו כ-5 טון גזם מהיער!"), כמה טרסות נבנו, עצים ננטעו וכו'.
2. **חידון סיירת יער גדול:** מחלקים לשתי קבוצות, המדריך מקריא כ-10 שאלות עורכים תחרות קצרה ומשעשע בין הקבוצות אפשר להשתמש בפעמון/מחיתא כף כדי לציין מי עונה ראשון:
 - ידע: "באיזו שנה הוקמה קק"ל?" – 1901; kkl.org.il שם של מין פולש אחד שהזכרנו? – תשובות: שיטה כחלחלה וכו'; "כמה עצים קק"ל נטעה מאז הקמתה?" – 245 מיליון; kkl.org.il מה המשמעות של דילול 30% בעצים? – (הסרת 30% כדי ה-70% יגדלו טוב).
 - הומור: "מי מביינכם זכה לכינוי 'ארז' במהלך הסיירת?" (אולי נתנו כינויים), "כמה כפפות עבודה קרענו?" (לנחש, סתם משעשע).

החטיבה לחינוך ולקהילה – המחלקה הפדגוגית

- ערכים: "השלם את הסיסמה: לא משאירים _____ ביער." – "אשפה." /trace/ זה.
- מחלקים פרס סמלי לקבוצה מנצחת (כובע קק"ל לכל אחד? או חטיפים).
3. **שיתוף אישי:** עוברים אחד אחד וכל חניך מתבקש להשלים את המשפט: "הדבר הכי משמעותי שאני לוקח איתי מסיירת יער הוא..." נותנים זמן לחשוב.
4. **משוב על התוכנית:** המדריך שואל: מאיזה מפגש או פעילות הכי נהניתם? ומה פחות.
רצוי להכין שאלון קצר בגוגל דרייב או כל כלי אחר, שהחניכים ימלאו אישית. את התשובות חשוב לעביר לאיש קק"ל שאחרי על הפעילות.
5. **מילות סיום רשמיות:** בנוכחות היערן, הרכז החינוכי של קק"ל ומנהל המכינה וכל דמות רלוונטית לפרויקט.
- חלוקת תעודות/תגים:** לכל חניך מוענקת תעודה חתומה אולי גם סיכת קק"ל אם יש (למשל סיכת "קרן קימת" עגולה).
לוחצים יד ומצלמים. (אפשר גם צילום קבוצתי עם דגל קק"ל או שלט "סיירת יער 2025-2026").
6. **לשלב קטעים שהחניכים יכינו מראש שיביעו את החוויה משנת הסיירת יער**